

Bioscoop Babylon

Paardengetrappel, Sovjetpremières en een arbeidsconflict

[Achtergrond](#) - 10 februari 2010 - Auteur: Katja Geelhoed

De zestigste editie van de Berlinale, het internationale filmfestival in Berlijn, gaat morgen van start. Het jeugdprogramma Generation 14+ is dit jaar voor de derde opeenvolgende keer te zien in bioscoop Babylon Mitte aan de Rosa-Luxemburg-Platz. Katja Geelhoed maakt een reis door de geschiedenis van de bioscoop, die vorig jaar 80 jaar bestond.

Filmkunsthaus Babylon opende op 11 april 1929 haar deuren met een in de pers bejubelde openingsavond. Een ballet, een orkest en levende standbeelden die het woord Babylon vormden, wijdden de bioscoop voor stomme films in. Vooral het orgel oogstte in de eerste persbeschrijvingen veel lof. Dat begeleidde de stomme films en kon naast de gebruikelijke registers ook paardengetrappel, getoeter en telefoongerinkel ten gehore brengen. Zoals veel bioscopen in deze tijd was ook Babylon voorzien van een podium voor variétévoorstellingen.

De bioscoop, met een grote zaal die plaats bood aan meer dan 1200 toeschouwers, was onderdeel van één van de acht blokken met woningen en winkels rond het Bülowplatz, nu Rosa-Luxemburg-Platz. Architect Hans Poelzig ontwierp die in 1928 en 1929 in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid. Van de acht blokken is alleen het 'Babylonblok' als geheel behouden.

Het is de vraag of er behoefte was aan nog een bioscoop in de hoofdstad. In 1928 telde Berlijn 378 bioscopen en vele daarvan bevonden zich in de buurt van het Bülowplatz. Bovendien was de toekomst van de stomme film onzeker. In de dagen dat Babylon met trots haar orgel presenteerde, hield Harry M. Warner, een van de oprichters van Warner Bros, in Berlijn een voordracht over de toekomst van de geluidsfilm.

Het zou inderdaad niet lang duren voor de stomme film werd ingehaald door films die geen orgel meer nodig hadden, omdat ze al voorzien waren van geluid. Maar het originele orgel heeft met Babylon de tijd doorstaan en wordt nog steeds af en toe bespeeld.

Sovjetpremières

De geschiedenis van het gebouw is onlosmakelijk verbonden met de Duitse

geschiedenis. Dat merk je direct bij een bezoek aan Babylon. De bioscoop werd tussen 1998 en 2001 net als de rest van het 'Babylonblok' grondig verbouwd. De restaurateurs kozen bij de verbouwing voor twee uitgangspunten: het oorspronkelijke Babylon, zoals het was ontworpen door Poelzig, en het Babylon van 1948.

In dat jaar werd Babylon onder de Russische bezettingsmacht heropend als premièrebioscoop voor Russische en andere socialistische films. Dat ging gepaard met omvangrijke aanpassingen in Sovjetstijl, die er onder meer uit bestonden dat de sobere vormen en intensieve kleuren van Poelzig werden voorzien van goudkleurige lijsten, grijs pleisterwerk en buikige balustrades. De status van Sovjet-premièrebioscoop verloor Babylon overigens weer met de opening van de Oost-Duitse bioscopen Kosmos (1962) en International (1963).

Bij de restauratie van 1998 is de foyer zoveel mogelijk in de originele staat van Poelzig teruggebracht. De bioscoopzaal werd gebaseerd op de Sovjetzaal van na 1948. Daarbij hield men rekening met de moderne eisen van een bioscoop, zoals een betere akoestiek, beter zicht op het filmdoek en meer ruimte voor de bezoekers. Het aantal zitplaatsen werd teruggebracht tot 447 en er werd een groot filmdoek geïnstalleerd dat voor het 'stomme-film-doek', orgel en orkestbak kan worden neergelaten. Op de plek van het podium werden twee kleine boven elkaar gelegen zalen gebouwd.

Arbeidsconflict

In de foyer is nog een andere verwijzing naar de geschiedenis van het gebouw te zien, een gedenkplaat die tijdens de DDR is geplaatst en die de Duitse vereniging en de renovatie heeft overleefd. De plaat herinnert aan Rudolf Lunau, een filmopereur van Babylon die in 1933/1934 een illegale communistische verzetsgroep moet hebben opgezet. Ook zou hij met twee joodse medestanders tot eind 1933 achter het filmdoek hebben geslapen. Wat er precies aan subversieve activiteiten heeft plaatsgevonden binnen de muren van de bioscoop is onduidelijk. Over Babylon tijdens het nationaal socialistische regime van 1933-1945 is niet veel bekend.

Tegenwoordig heeft de bioscoop door haar programmering de naam links en maatschappijkritisch te zijn. Dit imago maakt het des te pijnlijker dat de bedrijfsleiding al ruim een jaar is verwickeld in een arbeidsconflict met werknemers die klagen over lage lonen en slechte arbeidsvoorwaarden. Vorig jaar protesteerden werknemers al tijdens de Berlinale voor de bioscoop. Ook dit jaar dreigt de Berlinaleglamour weer worden overschaduwed door acties van de medewerkers. Ze hebben voor het slotgala van het festival een demonstratie

aangekondigd - van het Berlinale-Palast bij Postdamer Platz naar Babylon Mitte.

Katja Geelhoed is historica en werkt als freelance researcher voor onder meer de VPRO. Zij verblijft regelmatig in Berlijn.

Afb.: Meyer-Rogge Architekten

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3083/bioscoop-babylon>